

3. Геєць В.М., Скрипниченко М.І., Шумська С.С. Макроекономічні дисбаланси в Україні: моніторинг на основі MIP SCOREBOARD та модельні оцінки їх впливу на зростання та стабільність. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Збірник наукових праць. 2020. Том 2. № 33. С. 296–305. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.206956>
4. Товар-Гарсія Э. Влияние глобализации на финансовое развитие формирующихся экономик. *Финансовый журнал*. 2012. № 1. С. 37–48.
5. Саврадым В.М. Основные закономерности и этапы развития национальных финансовых систем. *Сибирская финансовая школа*. 2018. № 4. С. 59–67.
6. Globalization in transition: the future of trade and value chains. McKinsey Global Institute. URL: www.mckinsey.com
7. Obstfeld M. Risk-Taking, Global Diversification, and Growth. *American Economic Review*. 1994. № 84. P. 1310-1329.
8. Obstfeld M., Taylor A.M. Globalization and Capital Markets // *Globalization in Historical Perspective* / Bordo M.D, Taylor A., Williamson J.G. eds. Cambridge, NBER, 2003. P. 121–188.
9. Naceur SB, Ghazouani S., Omran M. Does Stock Market Liberalization spur Financial and Economic Development in the MENA Region. *Journal of Comparative Economics*. 2008. № 36. P. 673–693.

Янчук В. М., Рігг Д. Д.
Студенти 2 р. н., НаУКМА

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Тіньова економіка — це діяльність юридичних та фізичних осіб, спрямована на отримання доходів від законної чи незаконної діяльності у грошовому чи натуральному вираженні, які не враховуються офіційною статистикою [1]. Така поведінка дає можливість бути більш конкурентоспроможними на ринку та мати перевагу над іншими діючими фірмами, які представлені в офіційному секторі. З іншого боку тінізація економіки має негативний вплив на державу і державне регулювання за таких причин:

1. Зростання тіньової економіки можна розглядати як реакцію суб'єктів на недосконалу політику держави, і більшість людей обирає найлегший, хоча й незаконний, вихід із цієї ситуації – перехід на «темну сторону». За таких умов уникають сплати податків, фальсифікують фінансову звітність, приховують реальну кількість працюючих тощо.;
2. Велика за своїми обсягами тіньова економіка викликає труднощі у процесі державного регулювання, адже офіційні показники безробіття, робочої сили

та доходу стають неточними та ненадійними. Відповідно, політика держави, яка базується на викривлених макроекономічних показниках є неефективною, це перешкоджає встановленню фінансової стабільності в країні у вигляді більшого зростання власного капіталу та залучення коштів у вигляді іноземних інвестицій.

3. Необхідно також враховувати вплив тіньової економіки на державний сектор. З одного боку прибутковий сектор тіньової економіки приваблює компанії змінювати свій статус офіційних на неофіційні. А з іншого боку частина доходу з неофіційного сектору залучається в офіційному [5].

Україна є однією з країн, де проблема тінізації є дуже гострою через високий рівень корупції та економічну нестабільність. Методи боротьби з тіньовою економікою в Україні в основному зводяться до каральних санкцій за порушення заборони. У результаті підприємці та суб'єкти господарювання несуть економічний тягар: по-перше, вони наповнюють державний бюджет; по-друге, вони змушені доплачувати за державні послуги, які мають надаватися безкоштовно.

Рівень тіньової економіки в січні-червні 2021 року залишився незмінним порівняно з аналогічним періодом 2020 року і становить 31% ВВП. Відбувається витіснення легального сектора економіки тіньовим, тому всі дії уряду мають бути спрямовані на подолання цього явища. Заходи детінізації економіки повинні проводитися не тільки з метою оздоровлення економіки, її зростання, а й для зміцнення держави у контексті її економічної та національної безпеки. Окрім того, спостерігається розрив між даними про рівень тіньової економіки в Україні, які подаються. Таким чином, як бачимо на Рис. 2, дані запропоновані спеціалістом з тіньової економіки Фрідріхом Шнайдером значно відрізняються від чисел, поданих Міністерством економічного зростання й торгівлі України. Таке явище може бути наслідком розбіжностей у способах калькуляції рівня тіньової економіки, а також секторах, які включаються у ВВП в Україні.

Зниження частки тіньового сектора визначає необхідність розробки стратегій державного впливу. Протидія тіньовій діяльності повинна відбуватися за двома основними напрямками, пов'язаними зі зміною пропорцій тіньової і легальної економіки: зниження частки тіньової економіки і розвиток легальної економіки. Виходячи з цього, вченими запропоновано стратегії державного впливу на тіньову економіку із зазначенням їх основних переваг та недоліків (консервативна, ліберальна, радикальна, антикорупційна) та визначено можливості застосування.

Рис. 1. Різниця рівнів тіньової економіки України за різними даними

Найбільш ефективні шляхи детінізації є:

1. Подолання деструктивних процесів у монетарній сфері, зокрема забезпечення стабільності та конвертованості національної валюти, зменшення розриву рівнів депозитних та кредитних ставок комерційних банків

2. Стимулювання інвестиційних процесів: необхідно створити умови для максимального залучення коштів до національної економіки, прихованих від оподаткування та відтікають за кордон

3. Прискорення розвитку фінансових ринків та корпоративного сектору з подальшим наближенням до європейських стандартів;

4. Активізація боротьби з корупцією та злочинністю, шляхом створення смиренних заходів, зокрема у фінансовій сфері.

Фінансова стабільність – це стан, за якого фінансова система країни здатна виконувати три ключові функції одночасно:

1. Безперобійно сприяти перерозподілу ресурсів в економіці від власників заощаджень до інвесторів і розподілу економічних ресурсів загалом;

2. Здійснювати прогнозування фінансових ризиків та управління ними;

3. Абсорбувати фінансові та реальні економічні непередбачувані події або шоки

Якщо держава вважається фінансово стабільною, то вона є запорукою її стабільного та ефективного розвитку, а в свою чергу розвиток економіки є важливим чинником ефективного функціонування будь-якої соціально-економічної системи. Основні важелі, якими користуються члени уряду для економічного розвитку, мають розташовуватися всередині держави, оскільки лише в такій системі фінансова незалежність країни і така країна має більш стабільні та високі довгострокові темпи зростання.

Це підтверджує, що розвиток економіки України може бути стійким лише за умови, що основою буде внутрішній попит, а фінансова система ґрунтуватиметься на внутрішніх заощадженнях. У свою чергу, це можливо за умови формування доходів домогосподарств у галузях економіки, які мають високу додану вартість та орієнтовані на внутрішній попит.

Слід зазначити, що боротьба з тіньовим сектором національної економіки не дасть жодних результатів, допоки в державі не буде забезпечена стабільність владної структури, усунути не корумпованість у всіх сферах економіки. Насамперед мають бути забезпечені умови для сприятливого фінансового клімату, щоб Україна не продавала своє майно іноземцям, а залишала за собою право володіння контрольними пакетами акцій.

Висновок. Детінізація української економіки стала можливою завдяки збереженню макроекономічної та певного рівня фінансової стабільності та позитивних економічних тенденцій у реалізації політики, спрямованої на розширення внутрішнього попиту, що сприяло, зокрема, зростанню доходів населення та сприятливих зовнішніх умов. На процес вплинуло посилення інвестиційної складової економічного зростання в умовах продовження процесів економічних реформ, підтримання високого рівня ділової активності та покращення очікувань.

Використані джерела:

1. Мушинська Н. Ю. Деякі теоретичні аспекти проблеми тінізації економіки. Науч.-техн. сб. “Коммун. хоз-во городов”. Вып. 61. X. : ХНАГХ, 2005. С. 258– 262.
2. Самко Н.Г. Фінансова стабільність як чинник розвитку національної економіки. 2014. С. 114.
3. Тіньова економіка України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banner_Shadow%20economy_Card-17.02.2020.jpg?v=4
4. F. Schneider. Shadow Economies: Size, Causes, and Consequences. Journal of Economic Literature. March 2000. P. 77–114.
5. The Association of Chartered Certified Accountants. “Emerging from the shadows. The shadow economy to 2025”. June 2017. P. 11
6. Лук'яненко, І., Віт, Д., Оліскевич, М. (2020). Фінансова політика в умовах тінізації та дисбалансів на ринку праці: методологія та інструментарій.
7. Лук'яненко, І., Віт, Д. (2017). Системний аналіз формування державної політики в умовах макроекономічної дестабілізації.
8. Statista. URL: <https://www.statista.com/>